

รายงานการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประชุม/สัมมนา ปฏิบัติการวิจัยและการปฏิบัติงาน
ในองค์การระหว่างประเทศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อ/นามสกุล นางสาววิภาวดี พิพัฒน์กุล
อายุ 35 ปี การศึกษา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การผดุงครรภ์ขั้นสูง)
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก
- 1.2 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
คณะ/กรม อนามัย มหาวิทยาลัย/กระทรวง สาธารณสุข
หน้าที่ความรับผิดชอบ (โดยย่อ) รับผิดชอบงานโภชนาการในแม่และเด็ก ให้บริการ
ฝากครรภ์ คลอด หลังคลอด คลินิกเด็กดี คลินิกนมแม่ คลินิกให้คำปรึกษา ร่วมเป็น
ทีมตรวจราชการ ประเมิน/นิเทศติดตามงานอนามัยแม่และเด็ก ศึกษาวิจัยด้านการ
ส่งเสริมสุขภาพ
- 1.3 ชื่อเรื่อง/หลักสูตร The International Training Program on Community Health
Management and Empowerment to Promote Healthy Communities
สาขา -
เพื่อ ☐ ศึกษา ☒ ฝึกอบรม ☐ ดูงาน
☐ ประชุม/สัมมนา ☐ ปฏิบัติงานวิจัย ☐ ไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ
แหล่งผู้ให้ทุน รัฐบาลไทย ประเทศที่ไป ประเทศไทย
งบประมาณ จาก Thailand International Development Cooperation Agency
ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน - 18 ธันวาคม 2558
รวมระยะเวลาการรับทุน 3 สัปดาห์
ภายใต้โครงการ Annual International Training Course 2015
ของหน่วยงาน Thailand International Development Cooperation Agency and
Faculty of Nursing, Chiangmai University.
คุณวุฒิ/วุฒิปัตร์ที่ได้รับ ประกาศนียบัตร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประชุม/สัมมนา ปฏิบัติงานวิจัย และไปปฏิบัติงานใน
องค์การระหว่างประเทศ

2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรม

- 1) เข้าใจหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับระบบสุขภาพ

- 2) เข้าใจหลักการและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาสุขภาพในชุมชน
- 3) จำแนกหลักการและกระบวนการในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและนวัตกรรมด้านสุขภาพ
- 4) วิเคราะห์กระบวนการจัดการด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นจริงทั่วโลก
- 5) เข้าใจทักษะที่สำคัญในการบริหารจัดการสุขภาพของคนในชุมชน ประกอบด้วย การคิดเชิงวิเคราะห์ การประสานงาน การเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสื่อสาร การแก้ปัญหา ภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีม
- 6) จำแนกบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล NGOs ผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน และชมรม ที่ทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน
- 7) แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และการพัฒนาสุขภาพของชุมชน
- 8) พัฒนาเครือข่ายเกี่ยวกับการทำงานด้านสุขภาพในชุมชนของผู้เข้าร่วมอบรม

2.2 เนื้อหา

การอบรมในหลักสูตรนี้ มีผู้เข้ารับการอบรมจาก 14 ประเทศ จำนวน 15 คน ได้แก่ Thailand 2 คน, Sri Lanka, Mexico, Peru, Chile, Bahamas, Georgia, Paraguay, Bangladesh, Pakistan, Fiji, Zimbabwe, Morocco and Palestine

ข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมพอสังเขป ดังนี้

ระบบบริการทางสุขภาพของแต่ละประเทศไม่มีความแตกต่างกันมากนัก คือเป็นระบบร่วมจ่ายระหว่างภาครัฐและผู้รับบริการ มากน้อยขึ้นอยู่กับบริหารจัดการของแต่ละแห่ง สำหรับสัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศแถบอเมริกา เช่น เปรู ปารากวัย ชิลี เม็กซิโก จะพบว่ามีสัดส่วนแพทย์และพยาบาลค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศแถบเอเชีย เช่น ไทย หรือศรีลังกา สำหรับปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในประเทศประเทศแถบอเมริกาส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง อ้วน ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภค ในขณะที่กลุ่มประเทศยากจน เช่น ศรีลังกา บังคลาเทศ และซิมบับเว จะพบภาวะขาดสารอาหารในเด็กค่อนข้างสูง

แนวคิดการทำงานในชุมชน ควรเริ่มต้นจากการวินิจฉัยชุมชนโดยคำนึงถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนคืออะไร สาเหตุของปัญหาและความต้องการเป็นอย่างไร จึงจะวางแผนและดำเนินการแก้ไขชุมชนเปรียบเสมือนคนไข้ ซึ่งจะมีพฤติกรรมและอาการแสดงออกมาในรูปสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การวินิจฉัยชุมชนมีความคล้ายคลึงกับการวินิจฉัยทางการแพทย์ ได้แก่ 1) การประเมินชุมชน (community assessment) 2) การวินิจฉัยปัญหอนามัยชุมชน (community diagnosis) 3) การวางแผนแก้ปัญหาอนามัยชุมชน (community planning) 4) การปฏิบัติตามแผนงาน (community implementation) 5) การประเมินผลแผนงานโครงการ (community evaluation)

กลยุทธ์การทำงานในชุมชน ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งในชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน การมีเครือข่ายในชุมชน การสร้างศักยภาพในชุมชน และการวิจัยการมีส่วนร่วมในชุมชน สิ่งที่บ่งบอกว่าชุมชนนั้นมี

ความเข้มแข็ง คือ ชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ลงมือทำ และประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชน ใช้ศักยภาพของตนเอง เข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอกให้มีการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนนั้น ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญซึ่งนำกลุ่ม หรือพากันไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ ลักษณะผู้นำที่ดี คือ มีความสามารถในการสื่อสารและ เจรจาต่อรอง สามารถจัดการความขัดแย้ง สามารถเผชิญปัญหา และการตัดสินใจสิ่งต่างๆ ได้ดี ในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ นั้น อาศัยเพียงผู้นำอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้นำ กลุ่มเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยให้กระบวนการต่างๆสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นและบรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้

การศึกษาดูงาน พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการสุขภาพของคนในชุมชน คือ การมีผู้นำที่ เข้มแข็ง การทำงานเป็นทีม การวางแผนการดำเนินงานระยะยาว การมีเครือข่ายที่ดีและมีทำงานร่วมกันทุก ภาคส่วน

1) โรงพยาบาลสารภี อ.สารภี จ.เชียงใหม่ จุดเด่นของโรงพยาบาลแห่งนี้คือ การรักษาผู้ป่วย โดยการผสมผสานระหว่างการแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์ทางเลือก โดยพยายามลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน ให้น้อยลง (มียาแผนไทยประมาณ 25 รายการ) มีการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในบ้าน และในทุกๆ งานจะเน้น การส่งเสริมสุขภาพโดยการให้ความรู้เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองได้ที่บ้าน มีการแบ่งกลุ่มผู้รับบริการ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ สีเขียวคือกลุ่มปกติ สีเหลืองคือกลุ่มที่มีความเสี่ยง และสีแดงคือกลุ่มป่วย เพื่อให้ง่ายต่อ การดูแลในชุมชน รวมทั้งมีการเยี่ยมบ้านโดยทีมสุขภาพในกลุ่มโรคเรื้อรัง และมีรถหอกกระจายข่าวเคลื่อนที่ของ โรงพยาบาล (รถสี่ล้อ) ในการรณรงค์เมื่อมีข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์

2) เทศบาลตำบลบ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน จุดเด่นของที่นี่คือ การจัดตั้งกองทุนในชุมชน (เมื่อปี 2551) โดยคณะกรรมการกองทุนมาจากคนในชุมชนและเทศบาล เป็นการเสียสละซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน เพิ่มเติมนอกจากเงินเดือนจากอาชีพหลักของตนเอง จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งกองทุนมาจากการที่ประชาชนไม่มี สวัสดิการในการดูแลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยจากการไม่มีงานทำ จึงได้ดำเนินโครงการขึ้นมาโดยได้รับความร่วมมือ จากหลายภาคส่วน เช่น การได้รับสนับสนุนงบประมาณเริ่มต้นจากรัฐบาล การทำงานร่วมกันของ สสส. รพช. พมจ. สสอ. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเทศบาล มีการจัดตั้ง กลุ่มอาชีพในชุมชน (แกะลำไย น้ำพริกตาแดง เพาะเห็ด เย็บผ้า เกษตรลำไย) เพื่อให้คนในชุมชนทำงานใน บ้านเกิดของตนเอง และผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกจะต้องจ่ายเงินออมวันละ 1 บาท เพื่อเป็นเงินหมุนเวียนใน กองทุน โดยจะนำเงินเหล่านี้ไปซื้อสลากออมสินเพื่อให้ได้ดอกเบี้ย ทั้งนี้สวัสดิการที่ได้รับจากการเป็นสมาชิก คือ คลอด 800 บาท (แม่ 500 บาท ลูก 300 บาท) เจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล (300 บาท) เสียชีวิต 15,000 บาท) ทุนการศึกษา บำเหน็จเมื่อลาออก และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น โดยมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และไม่มีผู้ ลาออก ทำให้การดำเนินงานเพื่อสุขภาพบางอย่างไม่จำเป็นต้องพึ่งเงินจากหน่วยงานอื่น

3) ชุมชนบ้านป่าเล้า อ.อุ้มผาง จ.ลำพูน จุดเด่นคือ การจัดการขยะในชุมชน จุดเริ่มต้นของการกำจัดขยะในชุมชนเนื่องมาจาก คนในชุมชนป่วยเป็นไข้เลือดออก 34 ราย จึงมีการค้นหาปัญหาว่าเกิดจากอะไร ซึ่งหนึ่งในปัญหาที่สำคัญคือ การกำจัดขยะไม่ถูกวิธีซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง คนในชุมชนจึงเห็นความสำคัญ และร่วมกันดำเนินการแก้ปัญหาทั้งชุมชน โดยมี อสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการ กลุ่มขยะ กลุ่มเยาวชน เป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง ทั้งนี้ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน รวมถึงมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ การนำเศษอาหารในครัวเรือนหรือเม็ดลำโพงมาทำปุ๋ยหมัก การทำดอกไม้จันทน์จากรูปเทียนที่เหลือจากกิจกรรมต่างๆ ในวัด ขยะอันตรายแลกไข่ ผ้าป่าขยะรีไซเคิล แม้กระทั่งการฝึกนิสัยของเด็กในโรงเรียนในการคัดแยกและกำจัดขยะ ผลของการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องทำให้พฤติกรรมใช้เลือดออกลดลง การใช้ถุงขยะลดลง ได้รับรางวัลธนาคารขยะดีเด่น และได้รับรางวัลพระราชทาน “Zero waste”

4) ศูนย์การแพทย์แผนไทยสารภี ค.ขวุ่ม อ.สารภี จ.เชียงใหม่ เป็นการผสมผสานระหว่างแพทย์แผนปัจจุบันกับแพทย์แผนไทย ให้บริการแบบองค์รวมเน้นการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟื้นฟู และพึ่งพาตนเอง โดยใช้กระบวนการ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส กิจกรรมแพทย์แผนไทย ได้แก่ ตรวจจับโรค นวด ยามสมุนไพร ดูละอองคลอด กิจกรรมแพทย์แผนโบราณ ได้แก่ ดอกเส้น ย่ำขาง เช็ดแหก จู๋ยา ย่างยา กิจกรรมแพทย์ทางเลือก ได้แก่ สวดมนต์ ทำสมาธิ จัดกระดูก ปรับโครงสร้างร่างกาย จุดแข็งของศูนย์การแพทย์แห่งนี้คือ มีสถานที่กว้างขวาง เงียบสงบ ปลอดภัย เอื้อต่อการรักษาโรคแบบองค์รวม การดูงานที่นี่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมอบรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากการรักษาแพทย์ทางเลือกที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและให้ประสิทธิผลทางการรักษาได้เทียบเท่ากับแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาผสมผสานให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบัน และไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ

5) เทศบาลตำบลดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ จุดเด่นของที่นี่คือ ผู้นำให้ความสนใจในสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชน มากกว่าปัญหาที่มีในชุมชน มีการวางแผนงานงานระยะยาวร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ทำงานกับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือองค์กรภาคประชาชน ให้สามารถขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กัน การคิดนอกกรอบโดยจัดสิ่งแวดล้อม และบริการสุขภาพใน รพ.สต. ให้เป็นเหมือนบ้าน มีการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ให้ รพ.สต. มีการบริหารจัดการด้วยตนเอง หาแหล่งสนับสนุนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องรบกวนงบประมาณจากรัฐบาล กิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้กิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ประโยชน์เพื่อนำไปพัฒนาใช้ในการทำงาน คือ การให้หน่วยงานในชุมชน เช่น อบต. อบท. ชมรมต่างๆ มีส่วนรับทราบปัญหาหรือเห็นความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาในชุมชน และส่งเสริมให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้คล้ายๆ กับแนวคิดของตำบลสุขภาพดีเริ่มที่นมแม่ ที่พยายามส่งเสริมให้หน่วยงานภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทต่อการดูแลสุขภาพ หากหน่วยงานเหล่านี้เห็นความสำคัญของการจัดการสุขภาพตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์มารดาตลอดจนการรับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในระยะยาว และเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อประชาชนในอนาคต

2.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

- ☒ ต่อตนเอง ได้รับความรู้เรื่องการระบบสุขภาพ และวิธีการทำงานกับชุมชน
ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบสุขภาพ และการทำงานในชุมชนในประเทศต่างๆ
ได้พัฒนาตนเองทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- ☒ ต่อหน่วยงาน การทำงานกับคนในชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐ และ
องค์กรในท้องถิ่น ในการจัดการปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน การสร้างชุมชน
ให้เข้มแข็ง และมีการดำเนินงานอย่างยั่งยืน
- ☒ อื่น ๆ การทำหน้าที่เป็นตัวแทนประเทศในฐานะเจ้าภาพในการจัดอบรม
แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ สร้างสัมพันธภาพอันดี ให้ความช่วยเหลือ
ผู้เข้าร่วมอบรมตามความเหมาะสม

ส่วนที่ 3 ปัญหา/อุปสรรค ไม่มี

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การเตรียมความพร้อมกับการเป็นประชาคมอาเซียน
มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรทางการแพทย์ต้องมีการพัฒนาตนเองด้านภาษาต่างประเทศ
และหน่วยงานควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร
นอกจากนี้การมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนกับนานาชาติทำให้นำเอาความแนวคิดการดำเนินงาน
ในชุมชนของแต่ละประเทศ มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานในพื้นที่ตนเอง

(ลงชื่อ)



(นางสาววิภาวดี พิพัฒน์กุล)